

nu lucrează următoarele munci: săpat, cosit, strâns fân. Aceste joi s-au ținut toate șapte până în 1985, pentru că înainte de acest an cu o sută de ani, a bătut grindina și a stricat toate culturile.

Pintileul (Sf. Mc. Pantelimon 27 iulie)

Astăzi nu se lucrează la câmp, pentru că se pornesc vânturi mari sub formă de vârtej. Locuitorii spun că și ungerii care trăiesc în această zonă se tem de această sărbătoare și o respectă fiindcă a rămas o vorbă între ei că odată un locuitor a lucrat iar vântul a spulberat fânul în toate direcțiile. Iar el a zis: *Pinteo, Pinteo, lasă-l că nu e tot de azi, ci îi și de ieri.*

Colecția prof. PAMFIL BILȚIU

Obiceiuri din Cupșeni

*Mărțișorul să facă din două fire, unu roșu și cu doi ciucălăi la capăt, și îl purtau femeile. Când îl țâpau, îl legau de un pom. Practica ne evidențiază funcția fertilizatoare a mărțișorului, pe care o întâlnim și în alte zone. În Moldova, mărțișorul se leagă de ramura unui pom tânăr, în scop de a rodi. (Adrian Fochi, *Datini și eresuri populare de la sfârșitul secolului al XIX-lea*, București, Editura Minerva, 1976, p. 200)*

Odochia

La noi să știe c-o fost o soacră și-o avut feciori și noră-n casă. Și-o fost femeie rea. Și-o mâna pă noru-sa să spele lâna neagră, până a albi. Ie s-o dus și o tăt spălat. O trecut on moș și o-ntrebat ce face?

-Ia, că m-o mânat soacra la vale să spăl lâna neagră, până ce a albi și ia că nu să mai albește. Atunci, o zâs că i s-o albit lâna. Și i-o dat on

Foto: Colecția F. Săteanu, Verjel, Cupșeni

Cine întreabă, nu greșește.

4907

Că mi l-am pierdut odată
Și l-am cătat lumea roată
Și l-am aflat la o față.
Fat-o vrut ca să-l sărute,
Dumnezeu să nu-i ajute.

4908

L-oi strâga sara la lună
Și i-oi da din apă bună.
Cine a gusta apa,
Amândoi s-or cununa.
Hai, mândruț, să bem și noi,
Să ne cununăm noi doi.

4909

Negru-i mândru ca și dracu,
Îl iubăsc ca și colacu.
Negru-i mândru ca și tina,
Îl iubesc ca și inima.

4910

Măi mândrule, floare-
albastră,
Tată lumea te urască
Cum te-am urât, mândruț,
eu.
Pă mine m-ai sărutat,
Și la altele-ai umblat.
Pe mine m-ai drăgostit,
Pe altele-ai celuit.

4911

Decât în rai cu hâdzii,
Mai bine-n iad cu mândrii.
Că-n iad oi șide pă punte,
Și la mândru pă gerunte.
Până dracii ș-or juca,
Cu mândru m-oi săruta.
Până dracii-or învărti,
Cu mândru m-oi drăgosti.

Strigături din Călinești

4912

Lelița cu poalele
Mi-o lovit picioarele.
Ș-așe m-o lovit de tare,
De-am și căzut în cărare!

- 4913
Cine scutură roua?
Feciorii dimineața,
Alergând de la mândra,
Ca să nu-i vadă lumea!
- De la Utan Mihai a lui
Găvrilă, 24 ani
- 4914
Cum focu' n-oi si colduș,
Că păzâsc din spirituș.
Tata păze din horincă,
De-amândoi n-a si nimică!
- De la Radu Vasile a lui Ion
din Cornești
- 4915
Mândra me, de hoată mare,
Nici obiele-n cizme n-are,
Ci să-ncațâ cu hârtie,
Ca să-mi fie dragă mie!
- 4916
Mândră, de-oi muri-n bătaie,
Ie cuțatu și te taie,
După mine rău nu-ți paie!
- 4917
Mândrăle f...-le-n sfânt,
M-o tomnit caii să-i vând.
Și caii mi i-am vândut
Și cu ele am băut.
- 4918
Mândrile, bată-le stele,
M-o tomnit să beu cu ele.
- 4919
Măi leliță, fātu meu,
Și de te-oi juca cam rău,
Nu mă pâri la birău.
Că birău-i mare căne
Și m-a bate pentru tine.
- mănunchi de ghiocei să-i deie la soacră și să-i spuie c-o sosit primăvara. Iè, pă când o văzut c-o vinit timpu' de primăvară și iè și-o luat oile și s-ombrăcat cu douăsprezece cojoace și-o pornit la munte. Când o ieșit la munte o fost cald. O tăt dezbrăcat câte unu' și le-o tăt lăsat în urmă. Pă când o ajuns la munte, o dat vijelia, zăpada, înghețu'. și o-nghetat-o cu oi cu tăt.*
- Acest tip de legendă face parte din grupa celor de mare vechime răspândite mai cu seamă în Oltenia. (Op. cit., p. 25)
- Zâlile babei îs șesă-nainte, șesă-napoi. Adică șase înainte de întâi martie și șase după. Atunci nu să lucră. Mai demult țăsăm pânză albă pă război și o-ntindem la albit pă zăpadă. Și atunci vinè Ijdochia și-o sucește și-o iè și-o ducè. Când am fost io copilă șede la noi on notar și o fost la Lăpușu' Românesc. El o șezut aici, la noi, în gazdă. O fost tatăle primarului nost. Și el o vinit p-on picior de deal. O auzât două babe fugind pă vale și n-o știut di ce fug. Da' o pânză di aceie cum țăs femeile era pă sus. O trecut di la Libotin dincoace, și-o băgat-o într-un păr. O-nvârtit-o acolo. N-o mai putut-o nime scoate. Aceie-o fost **Ijdochea**. Existența a șase zile, șase înainte și șase după, zise zile ale babei a fost atestată la finele veacului al XIX-lea în Muntenia. (Op. cit. p. 24)*
- Patruzăci de Sfinț'**
La noi o bătrână di la școală făcè nește lipiuță, ca nește clătite, așe din mălai, că nu era grâu. Le zicè pui de mălai. Care avè lapte, îi făcè bătut' cu lapte, care nu cu apă. Făcè patruzăci și ne aștepta în drum, când ieșem di la școală și ne da la tăț', că făce la tăt sfântu' câte-on puiut'.
- Alexie (17 martie)**
*Noi pântru șerpi am țanut la Blagoveștenie. Am știut din popor că doi bătrâni o avut on fecior și el s-o-nsurat. Bătrânu' l-o forțat să să-nsoare, că el numa n-o vrut. O adus o femeie, da el n-o vrut să-i fie nevastă, o fujit de ie. Și femeia o rămas acolo cu bătrânii. Și n-o mai știut nime de el. Și-o trecut ai mulți. După ce-o trecut ai mulț' o vinit on om sărac să-l leșe de mas. O zâs el:
- Lăsați-mă, că-i primăvară și mi-i frig.
- Avem o căsucă afară. Îi durmi acolo.
- Oi durmi acolo, o zâs săracu'. Și s-o dus și i-o făcut patu', acolo i-o făcut și foc. S-o culcat acolo. Pă dimineață o auzât clopotele cântân'. Tăt' lumea s-o-ntrebat:
- Cine o murit? Cine-o murit?
- N-o murit nime. Bărbatu' o zâs:
- Tu, nevastă, du-te și vez', doară n-o murit săracu' acela. Pă când o mârș o fo' mort și-ntins cu cartea pă piept. Scrie că-i Alexia cel Cald. O fo' fecioru' vâjului. Clopotele s-o tras sânzure. N-o tras nime de clopote. În zua aceie nu pe lucră femeile.*
- Blagoveștenia**
Atunci ies șerpîi. Sara aprindem tămâia și afumam casa. Moșu-meu când ne sculam, nu ne lăsa să ieșim din casă. Aprindem o cârpă

și o-ncinjem pângă noi, pângă mânuri, pângă picioare, pângă cap, pângă brâu. Până nu ne-cinjem tăț' nepoți nu ne da voie să ieșim ca să fugă șerpii de noi. Ne-nprejuram cu pânda aceie aprinsă cu fum. Și cu foc era, când ne-ncinjem. Ne păre bine când să făce pară.

Practica asociază cultul focului, dar și magia firului și pânzei.

Afumarea cu tămâie este un act legat de straturi magice, cu mult mai vechi, când era menit să contribuie la îndepărtarea spiritelor malefice. *Dimineața bună, în zua de Blagoveștenie, s-o greblat din curte și în livezi s-o făcut foc. Unu' îl făce cu fum mult. Îl aprinde bărbatu până a nu răsări soarele. și apoi să lățe fumu pă sat, tăț pântru șerpi și omizi.*

Lăsata secului

Atunci făcè tineretu' verjel. Să strânjè tineretu' și făcè masă. Fiecare fecior își chema o fată. Fetele ducè mâncare, plăcintă, că atunci nu era prăjituri. Ducè și colac și on fărta de horincă ducè fata. Băiatu' punè o fele. Jucau până la doisprăzăce, apoi mâncau și mai jucau și după aceie, apoi să duceu acasă. Fiecare fecior joacă cu fata lui.

Pornirea plugului

Când ieșeu caii, boii din odor să afumau. Înt-on vas să punè agheasmă și grăunță și să stropè omu' cu agheasmă care era rămasă de la Bobotează. Să afuma și caru' și plugu' cu tămâie. Ritualul scoaterii și pornirii plugului asociază și simbolistica porumbului, simbol al prosperității.

Când samână bărbatu' îi cu capu' gol. Să-ntoarce cătă răsărit, altu' cătă miază-zî, când zîce rugăciunea și face cruce. Samână din sac alb și în haine curate și albe, ceea ce ne dezvăluie că operațiile agrare stau sub semnul unor acte de purificare.

Foto: Colecția F. Săteanu, Obiecte, muzeu Budești

4920

Cetera urâtă mi-i,
Gura mândrii dragă mi-i.
Cetera urâtă-mi pare,
Gura mândrii, dragă tare.

4921

Când am fo' de nouă ai,
Furam boi și furam cai,
Când am fost de doisprezece,
Mâncam carne de berbece.

4922

Io știu caii când se vând,
Mândrele când să cuprind,
Io știu caii când se fură
Și mândrele când dau gură.

4923

N-am băut caii popii
Nici averile mândrii
Că n-am cu ce le plăti!

4924

Vinu-i bun, pălinca-mi place,
Gazdă mare nu m-oi face.
Nici nu trebe să mă fac,
Numa să-mi trăiesc pe plac!

De la Duma Vasile a lui
Gheorghe a Aniții, 19 ani

4925

Măi Pătruț, cetera ta,
Făcută-i de sâmbăta,
Să ne zâci duminica,
Până luni dimineața!

4926

Așa fac oamenii buni,
Beau duminica și luni;
Așa fac și ceilalți,
Beau duminica și marți!

(Covaci Pătru-a Cracului)